

DANUTA KĘPA-FIGURA*

IGRZYSKA OLIMPIJSKIE W RIO DE JANEIRO W MEMACH INTERNETOWYCH

1. PRZEDMIOT I CEL REFERATU

Przedmiotem niniejszej analizy są ograniczone gatunkowo przekazy medialne. Bezpośredniej analizie poddano memy internetowe dotyczące XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich¹, to znaczy igrzysk olimpijskich, które odbyły się w 2016 roku w Brazylii w Rio de Janeiro². Główne cele artykułu to przypomnienie obrazu igrzysk odbitego w memach, a także zwrócenie uwagi na praktykę wykorzystania w memach internetowych tematyki igrzysk do mówienia o fragmentach rzeczywistości innych aniżeli igrzyska. Na podstawie tych ustaleń autorka pracy chciałaby także wskazać prawidłowości rządzące sposobem mówienia o świecie w memach i w konsekwencji dookreślić właściwości poznawczego aspektu wzorca gatunkowego memu internetowego. Tym samym artykuł został umieszczony w ramach dwóch dyskusji badawczych. Po pierwsze, badań nad poznawczym aspektem memu, traktowanego jako problem genologiczny. Po drugie, szerszej dyskusji o charakterze metodologicznym, dotyczącej kategorii medialnego obrazu świata – a dokładnie sposobu rozumienia tej kategorii czy wręcz zasadności jej wyróżniania.

---

* DR HAB. DANUTA KĘPA-FIGURA – Zakład Dziennikarstwa UMCS w Lublinie, e-mail: dkepa@op.pl.

¹ Piszac o tych igrzyskach, będę również używała skrótu LIO 2016.

² Analizie poddam memy odnalezione przeze mnie na stronach internetowych: www.sport.pl/sport5,148121,20535359.html (ryc: 1, 2, 38, 39, 44, 45, 48), www.sportowefakty.wp.pl/sportowybarzdjeciagalera (ryc: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 28, 30, 31, 32), <http://ofsajd.onet.pl/newsy/rio-2016-najlepsze-memy-z-io/e4qy7d> (ryc: 9, 22, 24, 25, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 51), www.to.com.pl/sport/rio-2016/g/najlepsze-memy-z-rio-2016,10514698,19789174 (ryc. 23), www.polskatimes.pl/sport/igrzyska-olimpijskie-2016/g/rio-2016-krolowa-anita-wlodarczyk-zobacz-najlepsze-memy,10520615,19814441/ (ryc. 29), www.kwejk.pl (ryc. 41).

2. MEM INTERNETOWY JAKO GATUNEK MEDIALNY

Zjawisko komunikacyjne nazywane *memem internetowym* jest aktualnym problemem genologicznym³. Traktując mem internetowy jako gatunek wypowiedzi, należy odwołać się do propozycji zawartych w artykule *Kilka słów o memie (internetowym) jako nowym gatunku (nie tylko) medialnym*⁴. Rezygnując z referowania rozważań dotyczących relacji między pojęciem memu w rozumieniu Richarda Dawkinsa⁵ a pojęciem memu internetowego, nazywanego wymiennie *memem internetowym* i *memem*, za Agnieszką Śliz należy przyjąć, że *mem internetowy* jest przykładem „efektu fenotypowego”, czyli „zewnątrznego «produktu memu»”⁶. Wybór tej ścieżki kategoryzacyjnej wynika, po pierwsze, z jej spójności z ostatecznym sposobem rozumienia memu przez Dawkinsa⁷; po drugie, z tego, że uwzględnienie substancjalności memu internetowego prowadzi do pytań o charakterze lingwistycznym.

Traktując mem internetowy jako gatunek wypowiedzi medialnej, autorka pracy bazuje na metodzie badawczej opracowanej przez Marię Wojtak. Definicję gatunku wypowiedzi jako „zbioru konwencji, które podpowiadają użytkownikom języka, jak rozwiązać określone sytuacje komunikacyjne”⁸, ukonkretniających się pod postacią tekstów realizujących ten wzorzec, chciałabym uzupełnić o dwa założenia. Ze względu na multimodalny charakter memu internetowego pod pojęciem tekstu rozumiemy multimodalną formalno-intencjonalną całość powstałą w wyniku użycia różnych systemów znakowych (nie tylko kodu werbalnego). W związku z tym, mówiąc o użytkownikach, mamy na myśli nie tylko użytkowników języka, lecz

³ Zagadnienie to było przedmiotem zainteresowania m.in. Jakuba Nowaka (por. *Memy internetowe: teksty (cyfrowej) kultury językiem krytyki społecznej*, [w:] *Współczesne media. Język mediów*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, s. 227–238), Anny Gumkowskiej (por. *Mem – nowa forma gatunkowo-komunikacyjna w sieci*, „Teksty Drugie” 2015, nr 3, s. 213–235), Agnieszki Niekrewicz (por. *Od schematyzmu do kreacyjności. Język memów internetowych*, Wydawnictwo Naukowe PWSZ, Gorzów Wielkopolski 2015), Aliny Naruszewicz-Duchlińskiej (por. *[Nie]typowe memy – o wybranych cechach i przejawach ewolucji gatunku internetowego*, [w:] *Współczesne media. Gatunki w mediach. Prace dedykowane Profesor Marii Wojtak*, t. 2: *Gatunki w mediach elektronicznych*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017, s. 251–264).

⁴ D. Kępa-Figura, *Kilka słów o memie (internetowym) jako nowym gatunku (nie tylko) medialnym* [w druku]. W artykule tym omówiłam zagadnienie memu internetowego z uwzględnieniem kategorii wzorca gatunkowego.

⁵ Richard Dawkins stworzył pojęcie replikatora będącego jednostką naśladownictwa, właściwą ludzkiej kulturze, analogiczną do biologicznej kategorii genu - por. R. Dawkins, *Samolubny gen*, tłum. M. Skoneczny, Prószyński i S-ka, Warszawa 1996, s. 144–152, <https://obserwatorlaicki.files.wordpress.com/2009/12/richard-dawkins-samolubny-gen.pdf> [dostęp: 25 marca 2017].

⁶ A. Śliz, *Demotywtator – emblemat kultury uczestnictwa? (Wokół problemów definicyjnych memów oraz memów internetowych)* „Zagadnienia Rodzajów Literackich” LVII (2014), z. 1, s. 156–157.

⁷ Por. R. Dawkins, *Fenotyp rozszerzony. Dalekosiężny gen*, tłum. J. Gliwicz, Prószyński i S-ka, Warszawa 2003, s. 146 – za: A. Śliz, op. cit., s. 156.

⁸ M. Wojtak, *Gatunki prasowe*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004, s. 23.

użytkowników różnych kodów semiotycznych. Za Wojtak autorka niniejszej pracy przyjmuje także, że konwencje właściwe danemu gatunkowi składają się na cztery aspekty (strukturalny, pragmatyczny, poznawczy i stylistyczny) wzorca gatunku, czyli „zespołu reguł dookreślających najważniejsze poziomy organizacji gatunkowego schematu, relacje między nimi oraz sposoby funkcjonowania poszczególnych poziomów”⁹. Jak pisze lubelska badaczka:

[...] *aspekt strukturalny*, czyli kształt ramy tekstowej (zwłaszcza stopień jej petryfikacji, a więc także otwartości gatunkowej struktury), zasady segmentacji, kolejność segmentów, relacje między segmentami; *aspekt pragmatyczny*, czyli uwikłania komunikacyjne, a w szczególności obraz nadawcy i odbiorcy oraz relacji między nimi, potencjał illokucyjny wypowiedzi i jej podstawowe przeznaczenie komunikacyjne (kontekst życiowy gatunku według terminologii Lohfinka); *aspekt poznawczy*, czyli tematyka i sposób jej przedstawiania (perspektywa oglądu rzeczywistości, wartościowanie i hierarchizowanie składników świata); *aspekt stylistyczny*, czyli, w moim ujęciu, zbiór cech uwarunkowanych strukturalnie, zdeterminowanych pragmatycznie oraz związanych z genezą użytych środków¹⁰.

Skoro emanacją zbioru konwencji składających się na gatunek są teksty, to właściwości gatunku medialnego mem internetowy można rozpoznać, badając przykłady jego realizacji. Rodzi się jednak pytanie: co jest przykładem memu internetowego traktowanego jako tekst? Przykład pojedynczego memu (czyli mem-realizacja) czy szablon memowy, to znaczy formalna i treściowa podstawa tworzenia poszczególnych memów-realizacji? Przyjmując, że „tekst jest zdeterminowanym gatunkowo i intertekstualnie całościowym, spójnym – zorganizowanym i skończonym – wyrazem intencji komunikacyjnej nadawcy”¹¹, należy się zastanowić nad jednym z przymiotów memu traktowanego jako tekst. Czy warunek bycia „skończonym wyrazem intencji” spełniają jedynie poszczególne przykłady realizacji memu-szablonu, czy także sam szablon memowy? Odkładając rozstrzygnięcie tego zagadnienia, autorka chciałaby jedynie zwrócić uwagę na to, że trudności w opisie gatunku mem internetowy wynikają nie tylko z jego multimodalności, lecz także z wielopoziomowości jego tekstowości. Bez wątpienia opis wzorca gatunkowego memu internetowego jest możliwy dzięki czteroskładnikowej analizie poszczególnych memów-realizacji. Choć osiągnięcie podstawowych celów artykułu (czyli przypomnienie obrazu igrzysk odbitego w memach, a także zwrócenie uwagi na praktykę wykorzystania w memach internetowych tematyki igrzysk do mówienia o elementach rzeczywistości innych niż igrzyska) wiąże się przede wszystkim z poznawczym aspektem wzorca gatunkowego memu (internetowego), należy pamiętać, że poszczególne aspekty wzorca gatunkowego (także wzorca memu) są

⁹ Eadem, *Genologia tekstów użytkowych*, „Postscriptum” 2004-2005, nr 2-1 (48-49), s. 156-171.

¹⁰ Ibidem., s. 164-165.

¹¹ B. Witosz, *Opis w prozie narracyjnej na tle innych odmian deskrypcji. Zagadnienia struktury tekstu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1997, s. 52.

ściśle ze sobą związane. W przypadku memu internetowego związki te uwypuklane są przez dwa parametry – stronę formalną tekstów będących przykładami gatunku (ich wizualny lub multimodalny charakter) oraz kontekst, w jakim występują¹². W ramach aspektu strukturalnego memu należy zwrócić uwagę na relacje między werbalnymi i wizualnymi elementami memu, na jego interakcyjny (niemal dialogowy) charakter, a także przyjmując, że przykładem memu jest szablon memowy – na potencjał występowania w serii. Interakcyjność oraz podobieństwo do serialu wynikają z właściwości ramy opisywanego gatunku, czyli ze sposobu funkcjonowania portali społecznościowych i agregatorów treści będących bezpośrednim kontekstem jego przykładów (wpływając także na pragmatyczny, poznawczy i stylistyczny aspekt memu). Aspekt pragmatyczny memu obejmuje właściwości wynikające z osadzenia go w określonym kontekście komunikacyjnym. Memy, pierwotnie ludyczne, dziś komentujące – powstały jako naturalna, niezależna, anonimowa forma ekspresji społeczności internetowej skierowanej do tejże społeczności internetowej¹³. Jako teksty, będąc rodzajem komentarza do rzeczywistości, rodzajem informacji zinterpretowanej, pełnią funkcję informacyjną i ekspresywno-impresywną. Opisując aspekt stylistyczny, czyli „zbiór cech uwarunkowanych strukturalnie, zdeterminowanych pragmatycznie oraz związanych z genezą użytych środków”¹⁴, należy zwrócić uwagę na to, że właściwa mu „poetyka nawiązań”, potoczność, ekspresywność są pochodną właściwości kontekstu występowania memów, tego, że powstawanie i trwanie memu jest oparte na mutacji i reduplikacji.

Po przypomnieniu podstawowych właściwości wzorca gatunkowego memu rozpisanego na aspekt strukturalny, pragmatyczny i stylistyczny, należy skupić się na jego aspekcie poznawczym, to znaczy na sposobie przedstawiania rzeczywistości będącej tematem memów¹⁵.

3. KATEGORIA OBRAZU ŚWIATA

Kontekstem dla niniejszych analiz jest nie tyle kategoria językowego obrazu świata (dalej: JOS), co medialnego obrazu świata (dalej: MOS). Pojęcie JOS rozumianego jako:

zbiór prawidłowości zawartych w kategoryalnych związkach gramatycznych (fleksyjnych, słowotwórczych, składniowych) ora w semantycznych strukturach leksyki, pokazujących

¹² Więcej na ten temat: D. Kępa-Figura, *Kilka słów o memie...*, op. cit.

¹³ Por. np. J. Nowak, op. cit.; K. Piskorz, *Internet nie śpi, internet reaguje. Memy internetowe jako forma komentarza do bieżących wydarzeń społecznych i politycznych*, „Zeszyty Prasoznawcze”, Kraków 2015, t. 58, nr 3 (223), s. 650–658.

¹⁴ M. Wojtak, *Genologia...*, op. cit., s. 164.

¹⁵ Por. M. Wojtak, *Genologia...*, op. cit., s. 65.

[...]swoiste dla danego języka sposoby widzenia poszczególnych składników świata oraz ogólniejsze rozumienie organizacji świata, panujących w nim hierarchii i akceptowanych przez społeczność językową wartości¹⁶,

nawet z uwzględnieniem zróżnicowania czasowego, środowiskowego i stylowego, przejawiającego się w przekonaniu o istnieniu równoległych językowych obrazów świata¹⁷, jest niewystarczające do opisu obrazu w memach ze względu na ich multimodalny charakter. Sensy kodowane są w memach z wykorzystaniem elementów wizualnych i werbalnych – obraz rzeczywistości zawarty w memach jest wynikiem operacji graficznych (fotomontażu) i tekstowych. Powołanie się na kategorię medialnego obrazu świata wydaje się w tym przypadku lepszym, choć niepozbawionym wad rozwiązaniem, ponieważ sposób rozumienia pojęcia MOS wymaga doprecyzowania. Postulując konieczność prowadzenia badań nad MOS, należy przypomnieć jego definicję sformułowaną przez Grzegorza Ptaszka:

Medialny obraz świata jest więc, mówiąc metaforycznie, utkany z różnych form znakovych: obrazów, słów, dźwięków, form symbolicznych, pojęć, dyskursów, narracji, gatunków, które układają się globalnie w spójną wizję określonej rzeczywistości. Jest to obraz (reprezentacja mentalna), który pojawia się w umyśle odbiorcy wskutek odczytania treści przekazu,

przy czym

[...] Obraz świata, jaki prezentują media, nie jest odbiciem rzeczywistego świata, a jedynie jego interpretacją¹⁸.

Pomijając kwestie związane z relacją między MOS a JOS oraz z hipotezą MOS jako abstrakcyjnego bytu tłumaczącego występowanie poszczególnych obrazów świata w mediach¹⁹, autorka pracy pragnie skupić się na prawidłowościach rządzących

¹⁶ R. Tokarski, *Słownictwo jako interpretacja świata*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wiedza o Kulturze Wrocław 1993, s. 358.

¹⁷ Por. Idem, *Światy za słowami. Wykłady z semantyki leksykalnej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, s. 315-321.

¹⁸ G. Ptaszek, *Jak badać medialny obraz świata?*, [w:] *Współczesne media – medialny obraz świata*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 21.

¹⁹ Na ten temat pisałam w artykule *Medialny obraz świata – prolegomena* ([w:] *Interpretácie sveta v jazyku*, red. P. Káša, R. Tokarski, M. Vojteková, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 2015, s. 137-148), odnosząc się do rozwiązań zaproponowanych przez Pawła Nowaka i przeze mnie w tekście *Językowy obraz świata a medialny obraz świata* („Zeszyty Prasoznawcze”, z. 1-2, Kraków 2006, s. 51-62) oraz kategorii tekstowych obrazów świata Ryszarda Tokarskiego (por.: R. Tokarski, *Światy za słowami...*, op. cit.; idem, *Skrypty w językowym i tekstowym obrazie świata*, [w:] *Współczesne media – medialny obraz świata*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 47-60).

sposobem mówienia o świecie w memach, na przykładzie memów powstałych na kanwie Letnich Igrzysk olimpijskich z 2016 roku. Analizie poddano 51 przekazów będących obrazem tychże igrzysk, a także rzeczywistości spoza tych igrzysk²⁰.

4. OBRAZ IGRZYSK W POLSKICH MEMACH WYKORZYSTUJĄCYCH TEMATYKĘ LETNICH IGRZYSK OLIMPIJSKICH 2016 ROKU

Zebrane przykłady można uporządkować, biorąc pod uwagę czynnik aksjologiczny (ocenę elementu rzeczywistości jako dobry-zły) oraz charakter przedmiotu podlegającego ocenie (oceniani są pojedynczy sportowcy bądź drużyny, reprezentujący Polskę lub inne państwa).

4.1. BOHATEROWIE POZYTYWNI

4.1.1. Sportowcy reprezentujący Polskę

4.1.1.1 Drużyna piłki ręcznej (8 memów)

Podczas LIO 2016 roku piłkarze ręczni zajęli 4. miejsce. Droga do meczu o 3. miejsce była bardzo emocjonująca, nawet jak na tę dyscyplinę. Polska drużyna wyszła z grupy na ostatnim 4. miejscu, w meczu ćwierćfinałowym wygrała z Chorwacją (30:27), w meczu półfinałowym przegrała z Danią (29:30), a w meczu o 3. miejsce z Niemcami (25:31). Jej poczynania podczas olimpiady stały się tematem memów, w których zawarty został obraz ‘walecznej drużyny, której gra trzyma w napięciu i która, choć ma gorsze chwile, potrafi się zmobilizować’.

Ryc. 1

Ryc. 2

²⁰ Przedstawione analizy ze względu na ograniczenia dotyczące objętości artykułu przeprowadzone zostaną na różnym poziomie szczegółowości. W paragrafach zawierających większą liczbę memów pominę proces interpretacji, jedynie sformułuję charakterystyki przypisane przeze mnie obrazowi poszczególnych elementów rzeczywistości. Stosowaną metodę opisu zilustruję analizami memów przywołanych w niektórych z paragrafów zawierających mniejszą liczbę memów.

Ryc. 3

Ryc. 4

Ryc. 5

Ryc. 6

Ryc. 7

Ryc. 8

Rezygnując ze szczegółowego omówienia sposobu wprowadzania tych charakterystyk w poszczególnych memach ze względu na ich liczbę, jedynie wskazano wykorzystane zabiegi sensotwórcze. We wszystkich 8 memach zastosowano połączenie przekazu werbalnego i wizualnego. Werbalna część przekazu przyjmuje postać wypowiedzi osób, których zdjęcia są częścią memów (piłkarzy – por. ryc. 1, 6; lekarza – ryc. 5) lub podpisu pod obrazkiem (por. ryc. 2, 3, 4, 7, 8). Zastosowano zabiegi graficzne (odpowiednią czcionkę, montaż obrazu) oraz środki językowe służące przykuciu uwagi odbiorcy. Do najbardziej wyrazistych środków językowych należą różnego rodzaju sposoby nawiązania kontaktu²¹. Zaliczono do nich nie tylko fatyczność klasyczną (por. np. ryc. 1: *Halo Rio*), lecz także będącą wynikiem zastosowania środków perswazyjnych (wyrazów nacechowanych emocjonalnie – por. ryc. 3: *horror*; ryc. 4: *ryziko*; trybu rozkazującego – por. ryc. 6; perswazyjnych składni – przyczynowej i wynikowej – por. ryc. 5: *..., dlatego...* i ryc. 6: *..., bo...*) oraz gier językowych. Gry językowe występują niemal we wszystkich 8 memach. Są to gry oparte na podobieństwie formalnym jednostek werbalnych lub graficznych (por. ryc. 3 i 8), wieloznaczności (por. ryc. 6: *grać koncert* – przen. 'rozbic coś pięknie'; ryc. 7: *minuta ciszy* – przen. 'współczucie'; ryc. 8: *Barcelona* – 'najlepsza drużyna'), przeciwieństwie sensu słowa i obrazu (por. ryc.

²¹ Odwołuję się przy tym do propozycji zawartych w artykułach: D. Kępa-Figura, *Pragmatyka komunikacji medialnej – wybrane zagadnienia*, [w:] *Obraz człowieka w języku*, red. J. Vaňko, Wydawnictwo EQUILIBRIA, Košice-Nitra 2014, s. 266-281 oraz M. Krauz, *Zatrzymać uwagę widza. Językowe i pozajęzykowe środki perswazji w komunikacji medialnej* [w druku].

1: obraz wyraża radość – fraza werbalna skruchę; ryc. 4: obraz wyraża radość – fraza jest ostrzeżeniem), intertekstualności (por. ryc. 2) i intersemiotyczności (por. ryc. 5).

4.1.1.2. Poszczególni piłkarze ręczni (11 memów)

W memach sportretowani zostali także niektórzy piłkarze ręczni. Cechy każdego z nich to: ‘jest bardzo dobrym piłkarzem’, ‘jest niezawodny’, ‘jest podziwiany’. W przypadku Daszka (ryc. 9) i Bieleckiego (ryc. 10, 11, 12) akcentowana jest ‘skuteczność ataku’, zaś w przypadku Wyszomirskiego (ryc. 13–18) – ‘skuteczność obrony’. W zakodowaniu tych właściwości wykorzystane zostały zabiegi analogiczne do opisanych we wcześniejszym paragrafie.

Michał Daszek

Ryc. 9

Karol Bielecki

Ryc. 10

Ryc. 11

Ryc. 12

Piotr Wyszomirski – bramkarz

Ryc. 13

Ryc. 14

Ryc. 15

Ryc. 16

Sławomir Szmal, Piotr Wyszomirski – bramkarze

Ryc. 17

Ryc. 18

Ryc. 19

4.1.1.3. Trener piłkarzy ręcznych (2 memy)

Zdjęcia Tałanta Dujszebajewa – trenera piłkarzy ręcznych, stały się elementem memów zawierających charakterystyki dotyczące jego samego, jak również prowadzonej przez niego drużyny (oba memy zawierają bardzo pozytywną ocenę gry piłkarzy ręcznych, którzy wyszli z grupy, choć nie wykorzystali w pełni swoich możliwości).

Tałant Dujszebajew

Ryc. 20

Ryc. 21

W pierwszym z memów (por. ryc. 20), podobnie jak w jednym z memów dotyczących siatkarzy (por. ryc. 22), treść przekazana jest przez „zsumowanie” przekazu werbalnego i wizualnego. Tekst *Kiedy ktoś powie Ci, że nie wierzył w awans do półfinału* kończy przekaz zakodowany wizualnie, tj. zdjęcie Dujszebajewa. Mimika trenera poddana zostaje interpretacji, której wynik – co charakterystyczne dla interpretacji znaków spontanicznych, nie jest jednoznaczny. Mimika ta może zostać odczytana jako wyraz życzliwego politowania, pewności siebie, ale też skrytości.

Także na drugim zdjęciu (por. ryc. 21) mimika trenera wyraża skrytość. Na żadnym ze zdjęć Dujszebaiew nie patrzy w kamerę (czyli prosto w oczy odbiorcy), lecz skrajnie w bok. Ponieważ spojrzenie prosto w oczy jest w naszej kulturze oceniane jako wyraz szczerości, otwartości, ten element mimiki jest prostym sposobem na scharakteryzowanie Dujszebaiewa jako trenera, który może zaskoczyć. Nieprzenikniony charakter Dujszebaiewa wyraża w tym przypadku także fraza *Na poważnie zaczynamy grać od ćwierćfinału*, w przypadku której zakładamy, że wypowiedziana została przez osobę przedstawioną na zdjęciu, któremu ta fraza towarzyszy, czyli przez Dujszebaiewa. Zawarto tu założenia ‘dotąd nie graliśmy na poważnie’ i ‘dotychczasowy przebieg gry piłkarzy wynika z taktyki przemyślanej przez trenera, która jest jednak niezrozumiała dla kibiców’. Przypisywanie trenerowi piłkarzy ręcznych skrytości wpisuje się w stereotyp przedstawiciela rasy żółtej.

4.1.1.4. Drużyna siatkarska (2 memy)

Polscy siatkarze podczas Letnich Igrzysk Olimpijskich 2016 roku zajęli 2. miejsce w grupie po nieznacznej przegranej z Argentyną tzw. małymi punktami, w 1/4 turnieju przegrali z USA – zwycięzcami turnieju.

Ryc. 22

Ryc. 23

Memy przekazują obraz zwycięskiej męskiej drużyny siatkarskiej, w którą niekiedy wątpiono (zawarty zostaje więc także obraz polskich kibiców). W budowaniu przekazu, a w konsekwencji obrazu polskich siatkarzy, wykorzystano zabiegi graficzne i werbalne. W pierwszym z przywołanych memów (por. ryc. 22) gra konwersacyjna oparta na złamaniu maksymy jakości, powstała w wyniku umieszczenia fraz *Argentyna? Nie kojarzę* na tle wykonanego podczas LIO 2016 zdjęcia, na którym jeden z siatkarzy w geście zwycięstwa podnosi obie ręce. Mem powstał prawdopodobnie po meczu drużyny polskiej z bardzo silną drużyną argentyńską, który odbył się 11 sierpnia 2016 roku, wygranego przez Polaków 3:0. Choć nadawca tych słów nie został wskazany, narzucającą się interpretacją jest przypisanie ich widocznemu na zdjęciu siatkarzowi, mniej prawdopodobną zaś – planowanemu odbiorcy memu, ponieważ bezpośrednim kontekstem jest obraz towarzyszący słowom, natomiast sytuacja odbioru przez kibica obawiającego się o wynik meczu Polska–Argentyna jest kontekstem odleglejszym. Niezależnie od zamiaru nadawcy i sposobu odczytania tego zamiaru przez odbiorcę, ze względu na interakcyjny charakter formy pytania sensowność umieszczenia tych fraz zapewnia

uznanie ich za część dialogu – (na przykład) reakcję na pytanie o szanse Argentyny w meczu z Polakami lub o poziom argentyńskiej drużyny. Sposób odczytania tych fraz wiąże się z przyjęciem założenia wiedzy ich nadawcy (a także odbiorcy) o wysokim poziomie argentyńskiej drużyny. Złamanie maksymy jakości (mówiący kłamie, bo nie może nie znać drużyny argentyńskiej) uruchamia implikaturę konwersacyjną prowadzącą do sformułowania treści ‘Argentyna jest słabsza niż Polacy’ lub ‘w tym meczu Argentyna była słabsza od Polaków’, przy czym wysoką ocenę możliwości polskiej drużyny siatkarskiej wzmacnia towarzyszący jej obraz.

W drugim z memów dotyczącym drużyny siatkarki (por. ryc. 23) zdjęcie komika Rowana Atkinsona, którego wyrazista mimika wyraża negatywne uczucia (najprawdopodobniej złości, niezadowolenia), opatrzone zostaje komentarzem *To uczucie, kiedy dowiadujesz się, że niepotrzebnie zwątpiłeś w polskich siatkarki*. Zawarty tu obraz reakcji na poczynania siatkarki jest wynikiem współdziałania kodów werbalnego i wizualnego. Ich połączenie wzmacnia presupozycje dotyczące przypuszczalnej reakcji odbiorców memu czy szerzej kibiców na zwycięskie wyjście siatkarki z opresji. Jeśli wcześniejsze chwilowe niepowodzenia wywołały zwątpienie, zakończenie ich sukcesem ma wiązać się z zawstydzeniem. Założenie ‘kibice, którzy zwątpili, teraz wstydzą się’, zostaje zwizualizowane mimiką Atkinsona. Treść ta wychodzi tym samym ze sfery założeń i ujednoznacznia werbalno-wizualny przekaz, który można traktować jako multimodalny akt bezpośredni²². Nawiasem mówiąc, z tego bezpośredniego oznajmiająco-ekspresywnego przekazu przeziiera pośredni akt dyrektywny – ‘jeśli zwątpiłeś w polskich siatkarki, powinieneś się wstydzić’.

4.1.1.5. Poszczególni siatkarze (2 memy)

Ocena gry poszczególnych siatkarzy – Mateusza Miki i Bartosza Kurka – zachodzi z wykorzystaniem gier językowych, których sens ujednoznaczniają towarzyszące im zdjęcia: Miki skupionego podczas inicjowania sportowej akcji i pełnego radosnego entuzjazmu Kurka po akcji zakończonej.

Mateusz Mika

Ryc. 24

Bartosz Kurek

Ryc. 25

²² Pojęcie aktu multimodalnego, czyli multimodalnego aktu komunikacji (bezpośredniego i pośredniego) użyte przez rozszerzenie pojęcia Austinowskiego aktu mowy.

Obraz Miki i Kurka sprowadza się do jednej charakterystyki ‘są znakomitymi sportowcami’. Ocena postawy Miki – *wbija gwoździe lepiej niż młotek* (por. ryc. 24), wyrażona została za pomocą gry między dosłownym i przenośnym znaczeniem słowa *gwoździe* i zwrotu *wbijają gwoździe*. W socjolekcie siatkarzy i kibiców siatkarstwa *gwoździe* to określenie niezwykle udanego uderzenia serwisowego. Przykłady takiego rozumienia słowa *gwoździe* odnaleźć można w jednym z artykułów internetowych ze strony www.sport.banzaj.pl w całości poświęconej tematyce sportowej²³. W tytule artykułu występuje słowo *gwoździe* (*TOP 50 najlepszych gwoździ w siatkówce*), a w jego korpusie – objaśnienie uderzenia nazywanego *wbijaniem gwoździa* (*W siatkówce najbardziej widowiskowe są te, w których piłka jest wbijania niczym gwoździe, tuż pod siatkę od strony rywala*).

W drugim z przykładów (por. ryc. 25) wykorzystanie dwuznacznego zwrotu *odkręcić kurek* motywowane jest przypadkową zbieżnością nazwiska jednego z siatkarzy i składowej zwrotu, którego przenośne znaczenie (‘umożliwić swobodny dostęp do czegoś’) doprecyzowano bezpośrednim kontekstem wizualnym. *Odkręcamy kurek* oznacza tu ‘umożliwiamy swobodny dostęp do punktów’ i jest zapowiedzią kolejnych zwycięstw. Ocena samego Bartosza Kurka zawarta jest w założeniu ‘zdobywcą tych punktów jest i będzie Kurek’.

4.1.1.6. Lekkoatletka Anita Włodarczyk (rzut młotem, 2 złote medale olimpijskie 2012 i 2016) (7 memów)

Memy współtworzące obraz Anity Włodarczyk – dwukrotnej złotej medalistki olimpijskiej w rzucie młotem (z 2012 i 2016 roku), zawierają charakterystykę ‘jest najlepsza, jest mistrzynią, jest silna fizycznie i psychicznie, jest podziwiana’, a także ‘jest normalną dziewczyną, która osiągnęła sukces dzięki talentowi’. Rezygnując z analizy wszystkich memów, autorka pracy chciałaby zwrócić uwagę na wykorzystanie w nich interesujących zabiegów graficznych. Zastosowano nie tylko proste zestawienie zdjęć (por. ryc. 29), lecz także fotomontaż, za sprawą którego Włodarczyk umieszczono w innych ramach interpretacyjnych. Pokazano ją jako emanującą siłą fizyczną i psychiczną kobietę-herosa czy kobietę-wojownika (por. ryc. 27) oraz jako górującą nad wszystkimi królową (por. ryc. 28).

²³ Por. P. Rączka, *TOP 50 najlepszych gwoździ w siatkówce*, <http://www.sport.banzaj.pl/TOP-50-najlepszych-gwozdz-w-siatkowce-116313.html> [dostęp: 27 lipca 2017].

Anita Włodarczyk

Ryc. 26

Ryc. 27

Ryc. 28

W tworzeniu obrazu sportsmenki wykorzystano także obraz Józefa Chełmońskiego *Bociany* (por. ryc. 29). Tytułowe lecące bociany zastąpiono w memie świetlistą kulą w ruchu i stosując praktyki właściwe komiksom, oddano głos postaciom z obrazu. Co ważne, zastosowano przy tym stylizację na dawną polszczyznę. Anita Włodarczyk nazwana *Anitką od Włodarczyków*, staje się swojską i sympatyczną „dziewczyną z sąsiedztwa”, której niezwykle działania są w jej przypadku czymś zwyczajnym. Wątek dziewczyny z sąsiedztwa, a dokładniej kogoś, komu nie są obce trudności dnia codziennego, pojawia się także w memie przedstawionym na rycinie 30.

Anita Włodarczyk

Ryc. 29

Ryc. 30

Kończąc omawianie memów dotyczących Anity Włodarczyk, wydaje się stosowne umieszczenie w tej grupie ryciny 32. Podstawowym elementem memu jest zdjęcie Usaina Bolta – jamajskiego sprintera, zdobywcy 8 złotych medali olimpijskich. Mimika zaskoczenia i podziwu doprecyzowana zostaje podpisem

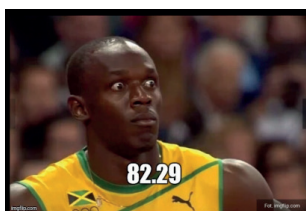

82.29. Mem ten odczytują jedynie odbiorcy memów zainteresowani dokonaniem polskiej lekkoatletki. Podpis 82.29 to długość w metrach rzutu młotem, którym Anita Włodarczyk nie tylko zdobyła olimpijskie złoto i pobiła dotychczasowy rekord świata, lecz także weszła do historii igrzysk olimpijskich jako pierwsza kobieta, która rzuciła młotem dalej niż zwycięzca konkursu rzutu młotem dla mężczyzn²⁴. Niedowierzenie i podziw malujące się na twarzy Usaina Bolta są wizualizacją powszechnej reakcji na wyczyn Polki.

Usain Bolt, Anita Włodarczyk   Usain Bolt

Ryc. 31

Ryc. 32

4.1.1.7. Kolarz Rafał Majka (1 mem)

Obraz Rafała Majki, który zdobył brązowy medal w kolarstwie, można odtwarzać na podstawie jednego memu (ryc. 33).

Rafał Majka

Ryc. 33

Majce przepisane zostają cechy 'to bardzo dobry kolarz', 'jest podziwiany i lubiany przez kibiców'.

²⁴ Złoty medal LIO 2016 w rzucie młotem mężczyzn zdobył Dilszod Nazarov, osiągając wynik 78,68m.

4.1.1.8. Wioślarki (2 memy)

W memach zawarty został także obraz Magdaleny Fularczyk-Kozłowskiej i Natalii Madaj, które zdobyły pierwszy olimpijski złoty medal dla Polski w wioślarstwie kobiecym (por. ryc. 34, 35).

Magdalena Fularczyk-Kozłowska i Natalia Madaj

Ryc. 34

Ryc. 35

Charakterystyki związane z wioślarkami obejmują nie tylko ‘są najlepsze w wioślarstwie’ i ‘Polacy są z nich dumni’, lecz także ‘nie są wystarczająco doceniane’ (por. wyrażenie *Takie tam...* będące w potoczny sposób sformułowaną oceną sukcesu Polek – ryc. 35).

4.1.2. Sportowcy niereprezentujący Polski (5 memów)

Ze sportowców reprezentujących państwa inne niż Polska w znalezionych memach wykorzystano zdjęcia Amerykanina Michaela Phelpsa (por. ryc. 36 i 37), Brytyjczyków Chrisa Mearsa i Jacka Laughera (por. ryc. 38), lekkoatlety Usaina Bolta (por. ryc. 31 i 32) oraz nierozpoznanych przez autorkę artykułu – boksera (por. ryc. 39) i gimnastyczki (por. ryc. 40). Na jednym ze zdjęć pojawia się też osoba nierozpoznanego sędziego bokserskiego (por. ryc. 39). Podstawowa charakterystyka z nimi łączona – brali udział w LIO 2016, rozwijana jest tylko w przypadku dwóch z nich. Michael Phelps, zdobywca 28 medali olimpijskich, w tym 23 złotych, pokazany zostaje jako ‘rekordowy medalista’. Porównanie jego sukcesów ze zsumowanymi osiągnięciami 174 państw staje się źródłem zaskoczenia i rozbawienia. Natomiast Chris Mears, który wraz z Jackiem Laugherem zdobył złoty medal w skokach synchronicznych do wody z trampoliny, wprost scharakteryzowany został jako ‘medalista olimpijski’ i ‘człowiek, który kilka lat temu był bliski śmierci’. Nie dziwi, że obraz Laughera nie został uszczegółowiony – w przypadku Mearsa ważne jest nie tyle to, że zdobył medal, lecz to, że zdobył go, choć w 2009 roku lekarze dawali mu jedynie 5% szans na przeżycie²⁵.

²⁵ Por. A.S., *Mistrz olimpijski otarł się o śmierć*, <http://www.fakt.pl/sport/inne-sporty/rio-2016-chris-mears-otarl-sie-o-smierc/4g53f42> [dostęp: 29 lipca 2017].

Michael Phelps (amerykański pływak, 23-krotny mistrz olimpijski)

Ryc. 36

Ryc. 37

Chris Mears

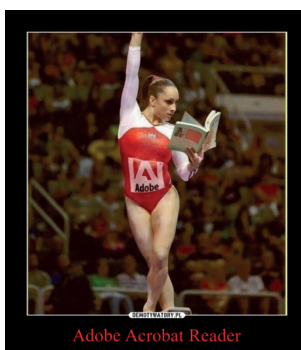

Ryc. 38

Memy, na których występują nierozpoznani przez autorkę artykułu bohaterowie igrzysk wprowadzają charakterystyki nieistotne dla obrazu samych igrzysk. Sędzia to ‘człowiek podobny do hiszpańskiego piłkarza’. W przypadku gimnastyczki interpretacje są trudne do przeprowadzenia. Efekt komiczny uzyskany za pomocą fotomontażu i uaktywnionej nim gry językowej polega na dostrzeżeniu związków nazwy najbardziej znanego programu do czytania plików PDF – *Adobe Acrobat Reader* z akrobatyką. Zdjęcie dziewczyny, w której rękę włożono specyficzny rekwizyt i na której stroju umieszczono logo oraz nazwę firmy *Adobe*, czyni z niej ‘czytającą akrobatkę Adobe’.

Ryc. 39

Ryc. 40

4.2. BOHATEROWIE NEGATYWNI (10 MEMÓW)

4.2.1. Sportowcy reprezentujący Polskę (5 memów)

Ze sztangistami Adrianem i Tomaszem Zielińskimi, we krwi których odnaleziono niedozwoloną substancję, łączone są negatywne charakterystyki ‘zostali przyłapani na dopingu’ oraz ‘są żałośni’.

Adrian i Tomasz Zielińscy

Ryc. 41

Tomasz Zieliński

Ryc. 42

Adrian Zieliński

Ryc. 43

Ryc. 44

Ryc. 45

Charakterystyki te zostały wprowadzone m.in. za pomocą gier językowych opartych na wieloznaczności słowa *doping* ('kibicowanie' i 'nieдозwolone wspomaganie organizmu') i wyrażenia *pozytywny wynik* ('dobry wynik' i tutaj 'wynik badania laboratoryjnego wskazujący na występowanie we krwi niedozwolonej substancji') oraz montażu graficznego.

Negatywnymi bohaterami stali się również Łukasz Kubot i Marcin Matkowski, którzy nie awansowali do ćwierćfinału tenisowego turnieju w grze podwójnej mężczyzn, przegrywając z reprezentacją Hiszpanii. W memie szydzącym z tenisistów (por. ryc. 46) utrwalony został obraz tenisistów, którzy 'przeegrali, ponieważ nie byli przygotowani kondycyjnie'²⁶.

Marcin Matkowski i Łukasz Kubot

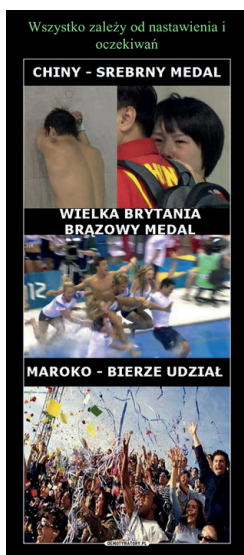
Ryc. 46

²⁶ Nawiasem mówiąc, zinstytucjonalizowani nadawcy medialni byli bardziej powściągliwi w ocenach. Zdjęcie będące elementem memu wykorzystał Marcin Motyka w artykule *Rio 2016. Obrona wygrała z atakiem. Łukasz Kubot i Marcin Matkowski odpadli w 1/8 finału*, opublikowanym na stronie sportowefakty.pl. Motyka, pisząc o niepowodzeniu tenisistów, konstatuje jedynie *mieli ogromne problemy, aby przebić się przez defensywny hiszpański mur*, nie doszukuje się natomiast przyczyn tych trudności (<https://sportowefakty.wp.pl/rio-2016/620847/rio-2016-obrona-wygrala-z-atakiem-lukasz-kubot-i-marcin-matkowski-odpadli-w-18-f> [dostęp: 29 lipca 2017]).

4.2.2. Sportowcy niereprezentujący Polski (5 memów)

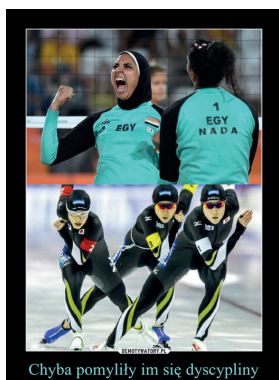
W memach zawarte zostały także negatywne charakterystyki sportowców niereprezentujących Polski: reprezentanta Chin ocenionego jako ‘nieumiejącego przegrywać i cieszyć się mniejszym sukcesem niż oczekiwany’ (por. ryc. 47), nierozpoznanego przez autorkę pływaka, który ‘zamiast walczyć porównuje się do lepszego od siebie rywala’ (por. ryc. 48), reprezentantek Egiptu w siatkówce plażowej uznanych za ‘nieodpowiednio ubrane do okoliczności’ (por. ryc. 49–51).

Ryc. 47

Ryc. 48

Ryc. 49

Ryc. 50

Ryc. 51

5. OBRAZ ŚWIATA SPOZA LIO 2016 W MEMACH WYKORZYSTUJĄCYCH TEMATYKĘ IGRZYSK

W niektórych z przypomnianych powyżej memach zawarty jest nie tylko obraz elementów fragmentu rzeczywistości LIO 2016, lecz także innych zjawisk. Odnaleźć w nich można obraz rzeczywistości kulturowej i politycznej. Na przykład obraz mentalności poszczególnych nacji – Chińczycy są ‘zdeterminowani i nastawieni na sukces’ (por. ryc. 47), Anglicy ‘cieszą się zwycięstwem, mają poczucie własnej wartości’ (por. ryc. 47), Marokańczycy ‘są radosnymi ludźmi’ (por. ryc. 47), a Polacy ‘są patetycznymi patriotami’ (por. ryc. 34) oraz obraz Chin jako państwa totalitarnego, w którym jednostka może zostać ukarana za nieosiągnięcie odgórnie wyznaczonego celu (sugeruje to fraza *wszystko zależy od [...] oczekiwań* będąca komentarzem do zdjęcia ukazującego reakcję chińskiego sportowca po zdobyciu przez niego srebrnego medalu – por. ryc. 47).

Memy pokazują także obraz kobiety we współczesnym świecie. Są przejawem sprzeciwu wobec pozycji kobiety nie tylko w świecie islamskim (por. ryc. 49–51), lecz także w świecie Zachodu, a dokładnie pozycji kobiety w Polsce²⁷ (por. ryc. 35). W memach zawarto także ocenę praktyki dopingu i zderzono kulturę książki papierowej z kulturą pliku PDF.

6. OBRAZ ŚWIATA W MEMACH A ISTOTA MEMU

Na podstawie przeprowadzonych analiz wyprowadzić można następujące wnioski:

1. Tematyka LIO 2016 wykorzystana została nie tyle do przekazu informacji na temat poszczególnych wydarzeń igrzysk czy sportowców biorących w nich udział, lecz do przekazu sądów i emocji dotyczących tych wydarzeń i sportowców. Potwierdza to, że obraz świata ukazany w memach internetowych to nie odbicie, lecz interpretacja rzeczywistości, co jest zgodne z założeniami subiektywizmu i relatywizmu poznawczego leżącymi u podstaw teorii JOS.

2. W prawie wszystkich analizowanych memach sposobem na zbudowanie przekazu jest połączenie formy graficznej i tekstowej – tym samym można uznać, że obraz rzeczywistości zawarty w memach jest wynikiem operacji graficznych

---

²⁷ Oceną *takie tam* skomentowano sposób pobłażliwego traktowania polskich wioślarek, które pieszczotliwie, ale i umniejszająco nazywane były przez dziennikarzy *złotkami* (np. Piotr Osiński pyta *Ile za ten sukces dostaną nasze złotka?* – http://superbiz.se.pl/wiadomosci-biz/rio-2016-znow-wioslarski-medal-i-do-tego-zloty-ile-zarobia-zdobywczynie_878090.html [dostęp: 29 lipca 2017]).

(fotomontażu) i tekstowych (np. gier językowych, które można traktować jako „montaż” na płaszczyźnie werbalnej).

3. Wszystkie odnalezione memy współtworzą obraz LIO 2016. Odtwarzając ten obraz, należałoby zwrócić uwagę na cztery właściwości. Po pierwsze, we wszystkich memach centralnym elementem wizualnym jest postać człowieka lub grupy ludzi. W ten sposób cechą obrazu IO staje się treść ‘IO to wydarzenie, w którym ludzie są najważniejsi’. Właściwość tę można interpretować jako przejaw antropocentryzmu poznawczego. Dla twórców memów ważne jest to, co dotyczy człowieka. Po drugie, dostrzegając prawidłowość występowania w 41 z 51 memów tematu polskich sportowców, za cechą obrazu LIO 2016 można uznać – ‘to wydarzenie zdominowane przez polskich sportowców’. Właściwość ta jest przejawem polskocentryzmu. Ważne jest to, co polskie. Po trzecie, ponieważ spośród 31 dyscyplin sportowych LIO 2016 najczęstszym tematem była piłka ręczna, w obraz igrzysk należałoby wpisać cechą ‘piłka ręczna to ważna dyscyplina olimpijska’. Cecha ta wiąże się nie tylko z „polskocentrycznością” (ważne są te dyscypliny, w których Polacy odnoszą sukcesy), lecz także z „emocjocentryzmem” (ważne są te elementy świata, które wywołują emocje). Jego przejawem jest czwarta właściwość obrazu LIO 2016 roku. Ponieważ przedstawiane są wydarzenia wywołujące skrajne – pozytywne lub negatywne emocje (dumą, radość, wstyd, zażenowanie) powstaje obraz LIO jako ‘wydarzenia wywołującego silne emocje’. Podsumowując, można powiedzieć, że LIO 2016 pokazane zostały przede wszystkim jako wydarzenie pełne kontrastów, będące źródłem emocji związanych głównie z aktywnością polskich sportowców.

4. Interpretacyjny charakter obrazu świata zawartego w memach odsyłających do tematyki LIO 2016 jest nie tylko zgodny z założeniami subiektywizmu i relatywizmu językowego, lecz także z zasadniczym przyzwoleniem dawanym memowi jako gatunkowi, wpisującym się w jego aspekt pragmatyczny. Mem jest sposobem na komentowanie rzeczywistości. Jedną z cech przypisywanych memowi w znaczeniu używanym w niniejszym artykule jest realizacja intencji ekspresywnej oraz perswazyjnej, dla których impulsem jest przyjęcie krytycznej, to znaczy oceniającej postawy wobec świata. Przy czym sposób komentowania tej rzeczywistości przypomina literaturę pikarejską²⁸, z jej rodzimym odpowiednikiem anonimową literaturą sowizdrzalską. Literatura sowizdrzalska, opierając się na satyrze:

odsłaniała sprzeczności społeczne przez konfrontację obowiązujących konwencji obyczajowych, praw, przywilejów oraz nakazów i pojęć moralistyki z rzeczywistością;

²⁸ Memy zestawiane były też z aforyzmami i, ze względu na swoją kreatywność, z poezją (por. A. Jankowska, *Memy, czyli poezja internetu*, „Wprost” 28 marca 2014; R. Sowiński, *Czy koty w Internecie to literatura? Literackość memu internetowego*, http://www.academia.edu/25496387/Czy_koty_w_Internecie_to_literatura_Literacko%C5%9B%C4%87_memu_internetowego [dostęp: 16 marca 2017]).

postawa negacji manifestowana w formie satyrycznej i parodystycznej znalazła wyraz w absurdalnym i groteskowym obrazie „świata na opak”²⁹.

Podobnie działa mem. Aspekt poznawczy wzorca gatunkowego memu ściśle wiąże się z jego aspektem pragmatycznym i stylistycznym. Realizowane „zza płotu”, „zza rogu”, z ukrycia, czyli przez internet, anonimowe memy są wyrazem dystansu nadawcy wobec interpretowanej rzeczywistości. Choć tematem większości analizowanych memów były nie sportowe wpadki, lecz sportowe osiągnięcia, we wszystkich memach widoczny jest dystans nadawcy wobec przedstawianego fragmentu rzeczywistości. Przejawem tego dystansu są różne odcienie żartu. Nawet jeśli nadawca jest dumny z osiągnięć polskich sportowców, to duma ta wyrażana jest w sposób humorystyczny. Nawet jeśli uważa, że doping w sporcie jest zły, to jest to przedmiotem drwiny, a nie kruczaty, a społeczne problemy współczesnego świata pokazuje w sposób niepoważny. Sportowe memy są wyrazem sprzeciwu wobec przejawów wszelkiej presji społecznej – nie tylko wobec dyskryminacji ze względu na płeć, lecz także wobec patriotyzmu w konwencji patetycznej czy szerzej wobec wszelkiej przesady i skrajności.

Nadawca przyjmuje niezależny punkt widzenia, postawę aktywną, lecz krytyczną i zdystansowaną – zachowuje wobec świata dystans niezależnie od własnych preferencji. Wartości świata rzeczywistego są przedmiotem żartu, kpiny, krytyki bez patosu.

5. Przywołane przykłady pokazują sposób odebrania poszczególnych odsłon LIO 2016 przez twórców memów, a właściwie możliwe odczytanie tego sposobu. Śladem takiego odczytania są nie tylko komentarze zamieszczane przez internautów, dających wyraz wyobrażonemu przez siebie widzeniu rzeczywistości przez twórcę, mogą nim być także kontynuacje memu, serie memów. Wynikiem tej oceny jest ekspresja różnego rodzaju uczuć, odczuć i poglądów, dla których wspólnym mianownikiem jest zachowanie dystansu wobec świata niezależnie od tego, czy twórcom memu świat się podoba, czy też nie.

BIBLIOGRAFIA

- A. S., *Mistrz olimpijski otarł się o śmierć*, <http://www.fakt.pl/sport/inne-sporty/rio-2016-chris-mears-otarl-sie-o-smierc/4g53f42> [dostęp: 29 lipca 2017].
- Dawkins R., *Fenotyp rozszerzony. Dalekosiężny gen*, tłum. J. Gliwicz, Prószyński i S-ka, Warszawa 2003, ss. 384.
- Dawkins R., *Samolubny gen*, tłum. M. Skoneczny, Prószyński i S-ka, Warszawa 1996, <https://obserwatorlaicki.files.wordpress.com/2009/12/richard-dawkins-samolubny-gen.pdf> [dostęp: 25 marca 2017].

²⁹ Hasło *literatura sowizdrzalska*, [w:] *Encyklopedia PWN*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/sowizdrzalska-literatura;3977927.html> [dostęp: 18 marca 2017].

- Gumkowska A., *Mem – nowa forma gatunkowo-komunikacyjna w sieci*, „Teksty Drugie” 2015, nr 3, s. 213-235.
- Jankowska A., *Memy, czyli poezja internetu*, „Wprost”, 28 marca 2014.
- Encyklopedia PWN, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/sowizdrzalska-literatura;3977927.html> [dostęp: 18.03.2017] (hasło: *sowizdrzalska literatura*).
- Kępa-Figura D., *Kilka słów o memie (internetowym) jako nowym gatunku (nie tylko) medialnym*, [w druku].
- Kępa-Figura D., *Medialny obraz świata – prolegomena*, [w:] *Interpretácie sveta v jazyku*, red. P. Káša, R. Tokarski, M. Vojteková, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 2015, s. 137-148.
- Kępa-Figura D., *Pragmatyka komunikacji medialnej – wybrane zagadnienia*, [w:] *Obraz człowieka w języku*, red. J. Vaňko, Wydawnictwo EQUILIBRIA, Košice-Nitra 2014, s. 266-281.
- Kępa-Figura D., Nowak P., *Językowy obraz świata a medialny obraz świata*, „Zeszyty Prasoznawcze”, z. 1-2, Kraków 2006, s. 51-62.
- Krauz M., *Zatrzymać uwagę widza. Językowe i pozajęzykowe środki perswazji w komunikacji medialnej* [w druku].
- Motyka M., *Rio 2016. Obrona wygrała z atakiem. Łukasz Kubot i Marcin Matkowski odpadli w 1/8 finału*, <https://sportowefakty.wp.pl/rio-2016/620847/rio-2016-obrona-wygrala-z-atakiem-lukasz-kubot-i-marcin-matkowski-odpadli-w-18-f> [dostęp: 29 lipca 2017].
- Naruszewicz-Duchlińska A., *[Nie]typowe memy – o wybranych cechach i przejawach ewolucji gatunku internetowego*, [w:] *Współczesne media. Gatunki w mediach. Prace dedykowane Profesor Marii Wojtak*, t. 2: *Gatunki w mediach elektronicznych*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017, s. 251-264.
- Niekrewicz A., *Od schematyzmu do kreatywności. Język memów internetowych*, Wydawnictwo Naukowe PWSZ, Gorzów Wielkopolski 2015, ss. 282.
- Nowak J., *Memy internetowe: teksty (cyfrowej) kultury językiem krytyki społecznej*, [w:] *Współczesne media. Język mediów*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, s. 227-238.
- Osiński P., *Rio 2016. Znow wioślarski medal i do tego ZŁOTY! Ile zarobią zdobywczynie?*, http://superbiz.se.pl/wiadomosci-biz/rio-2016-znow-wioslarski-medal-i-do-tego-zloty-ile-zarobia-zdobywczynie_878090.html [dostęp: 29 lipca 2017].
- Piskorz K., *Internet nie śpi, internet reaguje. Memy internetowe jako forma komentarza do bieżących wydarzeń społecznych i politycznych*, „Zeszyty Prasoznawcze”, Kraków 2015, t. 58, nr 3 (223), s. 650-658.
- Ptaszek G., *Jak badać medialny obraz świata?*, [w:] *Współczesne media. Medialny obraz świata*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 13-23.
- Rączka P., *TOP 50 najlepszych gwoździ w siatkówce*, <http://www.sport.banzaj.pl/TOP-50-najlepszych-gwozdz-w-siatkowce-116313.html> [dostęp: 27 lipca 2017].
- Sowiński R., *Czy koty w Internecie to literatura? Literackość memu internetowego*, http://www.academia.edu/25496387/Czy_koty_w_Internecie_to_literatura_Literacko%C5%9B%C4%87_memu_internetowego [dostęp: 16 marca 2017].
- Śliz A., *Demotywator – emblemat kultury uczestnictwa? (Wokół problemów definicyjnych memów oraz memów internetowych)*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” 2014 (LVII), z. 1, s. 156-157.
- Tokarski R., *Skrypty w językowym i tekstowym obrazie świata*, [w:] *Współczesne media – medialny obraz świata*, red. I. Hofman, D. Kępa-Figura, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 47-60.
- Tokarski R., *Słownictwo jako interpretacja świata*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wiedza o Kulturze, Wrocław 1993, s. 335-362.
- Tokarski R., *Światy za słowami. Wykłady z semantyki leksykalnej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013, s. 372.

- Witosz B., *Opis w prozie narracyjnej na tle innych odmian deskrypcji. Zagadnienia struktury tekstu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1997, ss. 156.
- Wojtak M., *Gatunki prasowe*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2004, ss. 327.
- Wojtak M., *Genologia tekstów użytkowych*, „Postscriptum” 2004-2005, nr 2-1 (48-49), s. 156-171.

Streszczenie

W artykule przedstawiono obraz igrzysk oraz obraz innych fragmentów rzeczywistości zawartych w memach internetowych dotyczących XXXI Letnich Igrzysk Olimpijskich. Uwzględniono przy tym multimodalny charakter analizowanych przekazów, a przeprowadzone analizy umieszczono w ramach badań genologicznych i badań nad medialnym obrazem świata. Opisano sposoby wprowadzania poszczególnych sensów. Wskazano prawidłowości rządzące mówieniem o świecie w memach, takie jak antropocentryzm, polskocentryzm oraz emocjocentryzm i w konsekwencji dookreślono właściwości poznawczego aspektu wzorca gatunkowego memu internetowego. Mem internetowy scharakteryzowano jako gatunek wykorzystywany do oceny świata opartej na dystansie.

Słowa kluczowe: Letnie Igrzyska Olimpijskie 2016, mem internetowy, medialny obraz świata, gatunek medialny

SUMMER OLYMPICS IN RIO DE JANEIRO IN INTERNET MEMES

Summary

The article presents an image of the Games and an image of other pieces of reality contained in internet memes about the XXXI Summer Olympics. The multimodal nature of the analyzed messages was taken into account and the analyzes carried out were included in the genological research and the study of the media image of the world. The ways of entering individual meanings are described. The correctness that governs the way in which the world is spoken in memes is indicated, such as anthropocentrism, polishcentrism and emotioncentrism, and consequently the cognitive properties of the genre pattern of the internet memes. The internet memes was characterized as a species used to evaluate the world based on distance.

Key words: 2016 Summer Olympics, internet memes, media image of the world, media genre